

„Rola standardów, algorytmów i zaleceń we współczesnej medycynie laboratoryjnej”

Katarzyna Winsz-Szczotka

Prezes PTDL

Katedra i Zakład Chemii Klinicznej i Diagnostyki Laboratoryjnej

Wydział Nauk Farmaceutycznych w Sosnowcu

Śląski Uniwersytet medyczny w Katowicach

Medycyna laboratoryjna stanowi nieodłączne ogniwo łańcucha opieki zdrowotnej, a jakość wyników badań diagnostycznych – będących efektem pracy diagnostów laboratoryjnych – decyduje o użyteczności diagnostyczno-klinicznej tych wyników.

Praca osób z wymienionej grupy zawodowej pozostaje w bezpośrednim związku z efektami uczenia się, nabytymi w toku kształcenia przeddyplomowego, a pogłębianymi i doskonalonymi na szkoleniach, kursach, spotkaniach naukowych, organizowanych przez towarzystwa czy stowarzyszenia naukowe, w tym – Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej (PTDL). Wśród statutowych zadań PTDL wymienia się współdziałanie w podnoszeniu fachowej i naukowej wiedzy członków, tj. kształtowanie rozwoju zawodowego i naukowego środowiska diagnostów laboratoryjnych, w sposób gwarantujący sprośnięcie wyzwaniom medycyny laboratoryjnej XXI wieku. Wiadomo bowiem, że wiedza medyczna i umiejętności zawodowe, będące podstawą wykonywania zawodowych obowiązków diagnosty laboratoryjnego, powinny być oparte na dowodach naukowych najwyższej jakości, których źródłem są rekomendacje, standardy czy algorytmy postępowania.

Opracowywanie wymienionych dokumentów w Polsce jest zdecentralizowane i nie jest koordynowane np. przez Ministerstwo Zdrowia, jak ma to miejsce w innych krajach europejskich, w tym – Hiszpanii, Norwegii czy Wielkiej Brytanii. Pomimo, iż istnieje możliwość określenia przez Ministra właściwego do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, standardów postępowania medycznego w wybranych dziedzinach medycyny (Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, Art. 22 ust 5), to jak do tej pory nie ma aktów wykonawczych regulujących pracę diagnostów laboratoryjnych. Tworzenie omawianych dokumentów, jako wskazań postępowania o charakterze pozaprawnym, będące inicjatywą głównie członków towarzystw naukowych, jednostek akademickich czy ekspertów z różnych dziedzin nauki, często wykraczających poza specjalizację będącą przedmiotem wytycznych, może być czasochłonne i kosztowne. Powyższe

szczególnie charakteryzuje proces opracowywania nowych wytycznych, dotyczących medycyny laboratoryjnej, wymagający przeprowadzenia systematycznego przeglądu literatury naukowej, oceny jakości i selekcji „wytypowanych” dowodów naukowych. Częściej wykorzystywaną formą opracowywania zaleceń klinicznych wydaje się być przyjęcie (adopcja) zaleceń międzynarodowych lub ich dostosowanie (adaptacja) do warunków polskich.

Prowadzony przez PTDL, w myśl zasady pro publico bono, proces tworzenia wytycznych jest postępowaniem wieloetapowym, usystematyzowanym i spełniającym określone kryteria jakości, a jego efekty są publikowane w tematycznych czasopismach, w tym – Diagnostyce Laboratoryjnej, czy na właściwych stronach internetowych.

Wskazuje się, że korzystanie z wytycznych w Polsce nie jest obligatoryjne, jednakże znajomość i właściwe stosowanie się do ich zapisów, łączących medycynę opartą na dowodach i zaleceniach naukowych z indywidualnym podejściem do konkretnego pacjenta w myśl pojęcia personalizacji, umożliwia zarówno optymalizację diagnostyki i leczenia pacjentów jak i ograniczenie wydatków w ochronie zdrowia. Z drugiej strony stanowić może zabezpieczenie diagnosty laboratoryjnego w przebiegu ewentualnych postępowań sądowych, związanych z błędem medycznym, tj. z naruszeniem ustalonych reguł postępowania lub zasad sztuki i wiedzy medycznej przyczyniającym się do uszczerbku na zdrowiu a nawet życiu pacjenta.

Choć w myśl literalnego brzmienia aktów prawnych, regulujących wykonywanie zawodu diagnosty laboratoryjnego nie znajdujemy zapisów wskazujących konieczność stosowania się do wytycznych czy rekomendacji, to w zapisach Ustawy z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej pośrednio możemy odnaleźć konieczność wykonywania czynności medycyny laboratoryjnej z całą sumiennością i rzetelnością, zgodnie z najlepszą wiedzą, zgodnie z prawem i prawami pacjenta.

Jednakże, skuteczna implementacja i rzeczywiste stosowanie zaleceń i wytycznych w praktyce diagnosty laboratoryjnego pozostają w zależności od stopnia ich zgodności z poglądami i oczekiwaniami stron zainteresowanych.